

Prestasjoner, utfordringer og større utbytter i 2019

Høydepunkter fra direktørens årsrapport

www.ecdc.europa.eu

Dette sammendraget inneholder et utvalg av de viktigste aktivitetene i 2019, men dekker på ingen måte hele spekteret av det ECDC har oppnådd det siste året. En detaljert oversikt over ECDCs aktiviteter, organisatoriske og administrative strukturer samt arbeidsplan finnes i den fullstendige utgaven av årsrapporten.

<https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/annual-report-director-2019>

Forslag til henvisning:

Det europeiske smittevernbyrået. Prestasjoner, utfordringer og større utbytter – 2019: Høydepunkter fra direktørens årsrapport. Stockholm: ECDC, 2020.

ISBN 978-92-9498-479-1 (PDF), 978-92-9498-509-5 (trykk)

ISSN 2529-6213 (PDF), 2529-6221 (trykk)

doi 10.2900/42100 (PDF), 110.2900/189615 (trykk)

Katalognummer TQ-AX-20-001-NO-N (PDF), TQ-AX-20-001-NO-C (trykk)

© Det europeiske smittevernbyrået, 2020

Alle bilder © ECDC, unntatt (cc) Creative Commons attribution non commercial (CC BY-NC 4.0)-lisens via følgende Flickr.com-brukere: NIAID (side 6); Pandiyan V (side 8, øverst); Luke Dennison (side 8, nederst); Oregon Department of Agriculture (side 10, øverst); Alexandra E. Rust (side 10, nederst); Anders Pearson (side 16, øverst); Nicolas Nova (side 24/25).

Gjengivelse er tillatt med kildeangivelse.

Bilder i denne publikasjonen som er opphavsrettslig beskyttet, må ikke brukes til andre formål enn til denne publikasjonen uten uttrykkelig tillatelse fra opphavsrettshaveren.

Prestasjoner, utfordringer og større utbytter i 2019

Høydepunkter fra direktørens årsrapport

Innhold

Forord	3
Innledning	3
ECDC – Europas folkehelsebyrå	5
En europeisk tilnærming til sykdomsovervåking	5
ECDCs sykdomsprogrammer: data for beredskap, forebygging og respons	5
Trusselen fra antimikrobiell resistens	7
Høyt på dagsordenen i 2019: ebola, zika og lyme	9
Utbrudd av næringsmiddeloverført sykdom krever en europeisk respons	11
Jevn økning siden 2010: syfilis	13
Vaksiner deg!	15
Tuberkulose, prevalens og forebygging	17
Vaksiner virker	19
Mer data, raskere og for flere sykdommer	21
Sykdomsovervåking	21
Epidemiinnsikt	21
Beredskap	23
Respons	23
Vitenskapelig rådgivning	23
Mikrobiologi	25
ECDC og Europas fellesskap for folkehelse	27
Opplæring i folkehelse	27
Kommunikasjon om folkehelse	28
ECDC i tall	29

Forord av styrelederen

Et viktig resultat styret oppnådde i 2019, var ferdigstillelsen av den tredje uavhengige eksterne evalueringen av byrået. Evalueringen viste framgangen de fem siste årene: Ifølge sluttrapporten var ECDC «en viktig støtte-spiller for europeiske og nasjonale prioriterte politiske områder og viste evne til å tilpasse seg den politiske utviklingen, noe som bekreftet hvor relevant byråets virksomhet er».

Styret behandlet også ECDCs langtdsstrategi 2021–2023. Den vil bli godkjent senere i år.

I 2019 har ECDC fortsatt å gi medlemsstatene og Europakommisjonen vitenskapelig og operativ støtte ved å

- utgi 24 raske risikovurderinger og oppgradere sine overvåkingsprosesser og -systemer
- tilby Europakommisjonen teknisk støtte i gjennomføringen av beslutning nr. 1082/2013/EU om alvorlige helsetrusler over landegrensene; i denne sammenheng oppdaterte ECDC også «systemet for tidlig varslings og reaksjon»
- sende en innsatsstyrke til Mosambik for å bistå med å kontrollere kolerautbruddet; et annet team dro til Kongo i forbindelse med ebolautbruddet

I en tid der verden står overfor en historisk pandemi, er det viktig at Europakommisjonen og ECDC kan tilby beslutningstakere pålitelige data og gjennomførbare risikoreduserende alternativer for hvordan Europa kan respondere på covid-19.

De 15 siste årene har vist at ECDC blir stadig bedre til å fastsette harmoniserte og evidensbaserte standarder og metoder som skal brukes i hele Europa. Byråets utrettelige arbeid med epidemiologi, sykdomsovervåking, forebygging av smittsomme sykdommer og fremme av vaksinasjon har bidratt betydelig til folkehelsen i Europa. I en tid der verden står overfor en historisk pandemi, er det enda viktigere at ECDC kan tilby beslutningstakere pålitelige data, grundige risikovurderinger, risikoreduserende alternativer og praktisk veiledning for hvordan Europa kan respondere optimalt på covid-19.

Dr. Anni-Riitta Virolainen-Julkunen
Leder av ECDC-styret
26. februar 2020

Innledning av direktøren

2019 var et år preget av mange endringer. De vil forme arbeidet vårt de kommende årene:

- En ny langtdsstrategi (2021–2027) ble behandlet av styret
- Byråets tredje eksterne evaluering for perioden 2013–2017 var alt i alt svært positiv til ECDCs arbeid og den merverdien det skaper for medlemsstatene.
- Som en del av initiativet *Next Generation ECDC* kom byråets nye organisasjonsstruktur på plass i januar 2020. Den vil sikre effektivt internt samarbeid.
- Vi begynte å arbeide på to nye programmer: *e-Health and Digital Technology* og *Foresight*. De første datasettene om e-helse er allerede blitt samlet inn.

ECDC fortsatte å bistå medlemsstatene og de europeiske institusjonene innen smittsomme sykdommer: Vi svarte på 34 anmodninger fra Kommisjonen og Europaparlamentet, og publiserte over 200 vitenskapelige dokumenter på ECDCs nettsted.

Viktige prosjekter i 2019 var blant annet omleggingen av ECDCs overvåkingssystemer, utsettingen av byråets informasjonsteknologi, en omstrukturering av systemet for tidlig varslings og reaksjon og en forbedret tilgang til helgenomsekvensering for alle medlemsstater.

Fra september 2018 til februar 2020 ledet ECDC nettverket av EU-byråer, noe som ga en utmerket mulighet til å bli mer synlig, delta i strategiske utvekslinger med andre byråer og samkjøre prosessene våre, med konkrete fordeler for det daglige arbeidet.

Jeg vil takke alle i ECDC for den utmerkede jobben de gjør. Jeg er også takknemlig overfor våre mange partnere i medlemsstatene og Europakommisjonen som utrettelig støtter vårt arbeid.

Dr. Andrea Ammon
Direktør for ECDC
26. februar 2020

Øverst: ECDC-bygningen i Solna, Sverige

Nederst: Vytenis Andriukaitis, kommissær for helse og næringsmiddeltrygghet, og ECDC-direktør Andrea Ammon som snakker til ECDC-ansatte 15. mars 2019

ECDC – Europas folkehelsebyrå

Det europeiske smittevernbyrået (ECDC) ble opprettet i 2005. Byrået ligger i Stockholm og inngår i et nettverk av EU-byråer. Byråene utfører tekniske og vitenskapelige oppgaver, som hjelper EU-institusjonene med å treffe beslutninger og gjennomføre politikk. EU-byråene er desentraliserte organer, og de finnes i nesten alle EUs medlemsstater.

Omfanget av ECDCs mandat dekker sykdomsovervåking for mer enn 60 smittsomme sykdommer. Vi overvåker alt fra aids/hiv til sjeldne zoonosesykdommer. Vi fremmer også vaksiner, identifiserer atferd som er relevant for helsen, sikrer laboratorie kvaliteten i Europa, underviser folkehelseepidemiologer fra hele Europa og informerer publikum om alle aspekter ved smittsomme sykdommer.

I slutten av 2019 hadde ECDC 268 fast ansatte som arbeidet med sykdomsovervåking, påvisning av utbrudd, vitenskapelig rådgivning, informasjonsteknologi, kommunikasjon og administrasjon.

En europeisk tilnærming til sykdomsovervåking

ECDC driver og opprettholder tre store systemer for å overvåke smittsomme sykdommer i Europa. Hvert

system er rettet mot ett smittevernområde: EWRS (trusselpåvisning og -varsling), EPIS (epidemiinnsikt) og TESSy (sykdomsovervåking og -statistikk).

- Systemet for tidlig varsling og reaksjon (EWRS), som fikk ny utforming i 2018–2019, er et konfidensielt system som gjør det mulig for medlemsstatene og Europakommisjonen å dele opplysninger om helsehendelser med mulige konsekvenser på EU-plan og koordinere tiltak for å beskytte folkehelsen.
- Informasjonssystemet for epidemiinnsikt (EPIS) er en sikker nettbasert kommunikasjonsplattform for utveksling av epidemiologiske opplysninger mellom forskere og folkehelseeksperter.
- Det europeiske overvåkingssystemet (TESSy) er et stort databasesystem for sykdomsdata. EU-/EØS-landene rapporterer regelmessig sine nasjonale data om smittsomme sykdommer til TESSy. På grunnlag av disse dataene kan besøkende på ECDCs overvåkingsatlas for infeksjonssykdommer generere oppdaterte overvåkingsrapporter og interaktive kart.

ECDC støtter i tillegg Europakommisjonens og medlemsstatenes arbeid i EUs helsesikkerhetskomité, som fungerer som rådgivende gruppe for helsesikkerhet på europeisk plan.

*Øverst til venstre: EU-byråene er avgjørende for å ivareta borgernes sikkerhet og velvære. ECDC ledet nettverket av EU-byråer i 2019
Øverst til høyre: En ECDC-arbeidsgruppe møtes i et av de nye konferanserommene
Nederst: Den daglige rundbordskonferansen som teamet for epidemiinnsikt er vert for*

Et humant nøytrofil som interagerer med Klebsiella pneumoniae (rosa), en multiresistent bakterie som forårsaker alvorlige sykehusinfeksjoner

ECDCs sykdomsprogrammer: data for beredskap, forebygging og respons

Data om nesten 60 sykdommer og helseemner fra alle EU-medlemsstater setter ECDCs forskere i stand til å tegne et detaljert bilde av den nåværende (og historiske) epidemiologiske situasjonen

i Europa. Byrået overvåker sykdomstendenser og foreslår tiltak for å forebygge sykdom og utbrudd. ECDCs arbeid med sykdommer er gruppert i «sykdomsprogrammer».

Trusselen fra antimikrobiell resistens

Antimikrobiell resistens og helsetjenesteassosierte infeksjoner (ARHAI-programmet). I 2019 utarbeidet ECDC flere raske risikovurderinger som tok for seg utbrudd av Enterobacteriaceae som var resistente overfor karbapenemer – en sistelinjegruppe av antimikrobielle stoffer som er en dokumentert (eller i alle fall mulig) helsetrussel over landegrensene. For flere av disse utbruddene var det avgjørende å analysere isolatene med helgenomsekvensering (WGS) for å opprette en genomisk forbindelse mellom tilfeller.

I 2019 lanserte ECDC det europeiske nettverket for overvåking av gener med antimikrobiell resistens (EURGen-Net), et nettverk for WGS-basert overvåking av multiresistente bakterier av betydning for folkehelsen. Nettverket består av de nasjonale referanselaboratoriene (eller tilsvarende) i 37 europeiske land (alle EU-medlemsstatene, Island, Norge og Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Montenegro, Nord-Makedonia, Serbia, Storbritannia og Tyrkia). Målene er å bestemme den geografiske fordelingen og populasjonsdynamikken for multiresistente bakterielle

kloner og overførbare resistenselementer for å understøtte retningslinjer for risikovurdering, -forebygging og -kontroll og hjelpe land med å styrke sin tekniske mulighet til å utføre WGS-basert overvåking av multiresistente bakterier med epidemipotensial.

ECDC støttet en AMR-konferanse i Bukarest 1. mars 2019 under det rumenske EU-formannskapet. ECDC gjennomførte en simuleringsøvelse for å utforske medlemsstatenes og EUs koordinerte respons på framvekst av en ny stamme av en svært legemiddelresistent bakterie som er vanskelig å behandle i et helsemiljø. ECDC utga også, sammen med Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), orienteringsnotatet «Antimicrobial resistance – tackling the burden in the European Union». Den 18. november arrangerte ECDC, i forbindelse med WHO's Verdens antibiotikauke (18.–24. november 2019), Den tolvte europeiske antibiotikadagen. Fokus var igjen på betydningen av forsiktig bruk av antibiotika.

** Denne betegnelsen berører ikke standpunkter om Kosovos status og er i samsvar med FNs sikkerhetsråds resolusjon 1244 og med Den internasjonale domstolens uttalelse om Kosovos selvstendighetserklæring.*

Høyt på dagsordenen i 2019: ebola, zika og lyme

Nye og vektorbårne sykdommer (EVD-programmet).

ECDC overvåket nøye det tiende utbruddet av ebolavirus i Kongo. Utbruddet i 2018 var det største ebolautbruddet i landets historie og det nest største som noen gang er registrert i verden. Da utbruddet bredte kraftig om seg, publiserte ECDC i løpet av flere uker fem oppdateringer av sin raske risikovurdering. I oktober begynte ECDC å utplassere flere eksperter i Kongo for å støtte Generaldirektoratet for europeisk sivil beredskap og humanitære hjelpeoperasjoner.

ECDC overvåket den første stedeagne overføringen av zikavirus som ble påvist i Europa – i Frankrike i august 2019 – og gjennomførte en rask risikovurdering. Heldigvis viste undersøkelser utført av franske myndigheter at viruset ikke hadde spredt seg videre. ECDC utarbeidet også raske risikovurderinger for et utbrudd av Rift Valley-feber i Mayotte (et fransk oversjøisk territorium) og for stedeagne tilfeller av denguefeber i Spania og i Frankrike.

Byrået analyserte overvåkingsdata om Lyme neborreliose fra 2018. Et eksternt ekspertpanel vurderte kravene om å gjennomføre en europaparlamentsresolusjon fra 2018 om borreliose og ga innspill om hvordan overvåking og rapportering av borreliose kan støttes i medlemsstatene. I et relatert ECDC-prosjekt for overvåking og rapportering av

borreliose i medlemsstatene bruker byrået undersøkelser og individuelle konsultasjoner i medlemsstatene som utføres av eksterne konsulenter. Konsulentene vil identifisere hvilke tiltak som må iverksettes for å gjennomføre Europaparlamentets resolusjon og tilby oppdaterte vitenskapelige data til Europakommisjonen, Europaparlamentet og medlemsstatene. Resultatrapporter for dette prosjektet forventes innen utgangen av 2020.

ECDC publiserer regelmessig europeiske vektordistribusjonskart for mygg, flått og sandfluer på nettstedet sitt. Byrået fortsatte også å overvåke spredningen av vestnilvirus og finjusterte et modelleringsverktøy for å hjelpe land med å forutse vestnilvirusaktivitet og sammenligne forskjellige vektorkontrollstrategier.

ECDC gjennomførte eksterne kvalitetsvurderinger for ortopoxvirus gjennom EVD-LabNet, et laboratorienettverk, for å vurdere laboratorienes evne til å oppdage og identifisere disse virusene på riktig måte.

I oktober holdt byrået sitt årlige nettverksmøte med de nasjonale kontaktpunktene for nye og vektorbårne sykdommer.

Øverst til venstre: ECDC overvåker europeiske myggpopulasjoner

Nederst: Et fly sponset av Generaldirektoratet for europeisk sivil beredskap og humanitære hjelpeoperasjoner

Øverst: Anlegg for næringsmiddelbearbeiding
Nederst: Avsløring av de bakteriologiske mysteriene i fjørfeprodukter. De små, svarte flekkene er Salmonella-kolonier

Utbrudd av næringsmiddeloverført sykdom krever en europeisk respons

Næringsmiddel- og vannoverførte sykdommer og zoonoser (FWD-programmet). I 2019 offentliggjorde ECDC og EFSA to viktige rapporter sammen: *EU One Health 2018 Zoonosis Report* og *Annual report on antimicrobial resistance in zoonotic and indicator bacteria from humans, animals and food*. En analyse av de innsamlede dataene viste et stabilt antall bekrefte- tede tilfeller hos mennesker av kampylobakteriose og salmonellose i EU mellom 2014 og 2018.

Shiga toksin-produserende *Escherichia coli* (STEC)- infeksjoner hos mennesker var den tredje vanligst rapporterte zoonosen i EU. STEC-tilfeller økte også fra 2014 til 2018. Ifølge rapporten om antimikrobi- ell resistens (data fra 2017) viser *Campylobacter*- bakterier en så høy grad av resistens overfor fluorkinoloner (f.eks. ciprofloksacin) i noen land at disse antimikrobielle stoffene ikke lenger behandler alvorlig kampylobakteriose effektivt.

Hasteanmodninger er forespørslar fra deltaker- land eller ECDC om å vurdere om hendelser som forekommer på nasjonalt plan, har en flernasjo- nal dimensjon. De igangsettes og koordineres via

EPIS-FWD-plattformen. I 2019 ble det igangsatt 88 hasteanmodninger fra 23 deltakerland og 1 hastean- modning fra ECDC. Hasteanmodningene var knyttet til salmonellose (39 henvendelser), listeriose (20), verocytotoksinproduserende *Escherichia coli* (VTEC) (11)-infeksjon og hepatitt A (8). I snitt mottok en enkelt hasteanmodning svar fra elleve land. 31 land svarte på minst én hasteanmodning.

Samarbeidet med EFSA ble styrket ved å innføre ukentlige telekonferanser for å overvåke utviklingen av næringsmiddeloverførte hendelser i flere land og planlegge utarbeidelsen av folkehelserisikovurderin- ger. Raske vurderinger av utbrudd utgis i fellesskap av ECDC og EFSA. I 2019 utga ECDC tre felles raske utbruddsvurderinger sammen med EFSA: to om liste- rioseutbrudd i flere land og én om *Salmonella* Agona knyttet til morsmelkerstatning. Listerioseutbruddet var knyttet til kaldrøykte fiskeprodukter og spi- seferdige produkter av oppskåret kjøtt. Raskere kommunikasjon til risikoansvarlige sikres gjennom felles ECDC–EFSA-varselsammendrag, som stilles til rådighet for alle relevante kontaktpunkter.

Juckt's im Schritt?

Lass dich auf sexuell
übertragbare
Infektionen testen.

 liebesleben.de

Eine Aktion der Bundeszentrale für
gesundheitliche Aufklärung (BZgA) mit
Unterstützung des Fachverbandes
Aussenwerbung e. V., gefördert durch
das Bundeskanzleramt Deutschland

Bundeszentrale
für
gesundheitliche
Aufklärung

Reklametavle i Leer i Tyskland: «Klør det i skrittet? Test deg for seksuelt overførbare infeksjoner». Det er ditt kjærlighetsliv. Beskytt det.

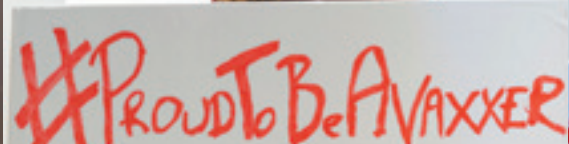
Jevn økning siden 2010: syfilis

Hiv, seksuelt overførbare infeksjoner og viral hepatitt (HASH-programmet). ECDC ble bedt av sin STI-nettverkskoordinasjonskomité om å vurdere de epidemiologiske tendensene for syfilis og foreslå alternativer for hvordan man kunne reagere på syfilissituasjonen i Europa. En rapport basert på en litteraturgjennomgang og en systematisk oversikt publisert i 2019 viste at varselfrekvensen i Europa har vært økende siden 2010, og at den har akselerert de siste årene, hovedsakelig blant menn som har sex med menn. Rapporten foreslo en rekke evidensbaserte tiltak for å redusere syfilisepidemien.

Byrået publiserte en standardisert undersøkelsesprotokoll for nasjonale estimer av hepatitt C-prevalens. Et fireårig prosjekt som skal hjelpe medlemsstatene med å gjennomføre nasjonale prevalensundersøkelser, er nå i fase én. Når prosjektet er fullført, vil det hjelpe land med å vurdere den virkelige sykdomsbelastningen i befolkningen.

ECDC samarbeidet tett med UNAIDS om å utarbeide et sett europeiske prinsipper for forebygging av hiv før eksponering (PrEP) som fokuserer på PrEP-tjenestelevering og overvåking av nasjonale programmer. Målet er å hjelpe medlemsstatene med å gjennomføre og overvåke forebygging før eksponering for hiv og tilby et standardisert overvåkingsverktøy for PrEP i EU/EØS.

Sammen med Det europeiske overvåkingscenter for narkotika og narkotikamisbruk startet ECDC dokumentasjonsinnsamlingsfasen for en veiledning for forebygging av smittsomme sykdommer for personer som injiserer legemidler. Datainnsamlingen vil bli fullført i 2020. Et oppdatert veiledningsdokument er planlagt for 2021.

Vaksiner deg!

Influenza og andre luftveisvirus (IRV-programmet).

Sesonginfluenza medfører en betydelig belastning for helsetjenestene i Europa hver vinter og fører til titusenvis av dødsfall blant de eldre. Zoonotisk influensa og andre nye luftveisvirus truer også folkehelsen på nye og uventede måter. Betydelig virologisk og epidemiologisk overvåking er nødvendig for å lede vaksinasjonsprogrammer for sesonginfluenza.

Eksempler på zoonotisk influensavirus som gir grunn til bekymring, omfatter fugleinfluensa A(H₅N₁) (siden 1990-årene), fugleinfluensa H₅N₈, H₇N₉, H₇N₇ og H₁₀N₈ og svineinfluensa A(H₁N₁). Et eksempel på et nytt luftveisvirus (ikke influensa) som gir grunn til bekymring, er Midtøsten-luftveissyndrom-koronavirus (MERS-CoV).

I mars arrangerte ECDC tre seminarer om pandemi-beredskap vedrørende influensa med alle EU/EØS-landene for å gjennomgå deres beredskapsveiledning og utveksle erfaringer om beredskapsplanlegging.

ECDC og WHO's regionskontor for Europa fortsatte sin felles influensaovervåking: Under influensasesongen offentliggjøres det en ukentlig influensabulletin for Europa på www.flunewseurope.org. Andre områder med felles arbeid omfattet et anslag av sykdomsbelastning for influensa, en vurdering av alvorlighetsgraden av pandemisk influensa og bidrag til den globale stammetutvelgelsesprosessen for influensavaksiner. I desember gjennomførte ECDC og WHO's regionskontor for Europa den første regionale felles situasjonsvurderingen av sesonginfluenza for alle 53 land i den europeiske regionen. Målet var å tilby en tidlig vurdering for å hjelpe medlemsstatene

med å forberede helsesystemet til den kommende influensasesongen. ECDC fortsatte også å finansiere det eksterne I-MOVE-nettverket, som anslår effekt av sesonginfluensavaksine og produserer nyttige data for sammensetning av neste sesonginfluensavaksine.

ECDC overvåker zoonotiske influensavirus og andre framvoksende luftveisvirus i sanntid gjennom sin epidemiinnsiktsfunksjon. I likhet med tidligere år har ECDC og Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet offentliggjort felles kvartalsrapporter med vurdering av situasjonen rundt fugleinfluensa.

ECDC fortsatte å koordinere det europeiske influensaovervåkingsnettverket (EISN) og det europeiske referanselaboratorienettverket for influensa hos mennesker (ERLI-Net). ECDC forberedte den toårige eksterne kvalitetsvurderingen for laboratorietesting av influensavirus. Den vil bli fullført i 2020.

I 2019 arrangerte byrået e-læringskurs for bioanalyse av influensa. Kursene viser hvordan sekvenseringsdata kan brukes og analyseres.

Tidligere i juni arrangerte ECDC et møte med de nasjonale kontaktpunktene for kommunikasjon i Luxembourg, med deltakelse fra Generaldirektoratet for helse og næringsmiddeltrygghet og WHO's regionskontor for Europa. Under møtet ga medlemsstatene tilbakemelding på vaksinasjonsportalen.

ECDC-ansatte ivaretar sikkerheten under influensasesongen. De får en #FluShot fordi #VaccinesWork. Det sier seg selv at alle er svært #proudtobeavaxxer.

Tuberkulose, prevalens og forebygging

Tuberkulose (TB-programmet). EU/EØS-medlemsstater, EU-søkerstater og stater omfattet av den europeiske nabolikspolitikk har forskjellige epidemiologiske profiler i forbindelse med tuberkulose: Fem øst- og sørøsteuropeiske stater kjennetegnes ved en middels belastning av (legemiddelresistent) tuberkulose, mens de vesteuropeiske statene hovedsakelig er stater med lav belastning, som til slutt kan eliminere tuberkulose. I miljøer med lav belastning er personer med risiko for tuberkulose ofte i sårbare, vanskelig tilgjengelige grupper. Tuberkulose hos migranter bidrar også til epidemiologien. I land med middels belastning finnes tuberkulose oftere i den generelle befolkningen.

Et treårig prosjekt med studier av graden av under-rapportering av tuberkulose ble avsluttet. Målet med prosjektet var å vurdere tuberkulosevarslenes fullstendighet i seks medlemsstater (Danmark, Finland, Kroatia, Nederland, Portugal og Slovenia). Prosjektet viste at fullstendigheten i disse landene varierer mellom 74 % og 100 %, noe som gjør det mulig å kombinere data fra forskjellige kilder (f.eks. overvåkingssystemer, sykehus, laboratorier og forsikringsdatabaser) for å få en nøyaktigere oversikt over den virkelige tuberkulosebelastningen i disse landene.

På verdens tuberkulosedag (24. mars) la ECDC og WHO's regionskontor for Europa sammen fram en *årsrapport om tuberkuloseovervåking i Europa* (data fra 2017). Rapporten viste at reduksjonen i tuberkulosevarsler fortsetter, men at den fortsatt er på et nivå som ikke er tilstrekkelig til å nå målene fastsatt i FNs klimamål.

Etter et vellykket treårig prosjekt som fokuserte på de fem høyprioritetslandene for tuberkulose i Europa, ble det arbeidet for å yte tilsvarende støtte til alle medlemsstatene. Prosjektet vil bestå av felles seminarer, opplæringsaktiviteter, utvekslingsbesøk og rådgivningsstøtte for enkeltland. Den første aktiviteten er allerede planlagt: et seminar om screening av migranter for tuberkulose vil finne sted i Aten i Hellas i februar 2020, med 11 deltakerland (Belgia, Hellas, Italia, Kroatia, Kypros, Malta, Portugal, Slovenia, Spania, Tyskland og Østerrike).

Et felles overvåkingssmøte med WHO fant sted i Haag i mai. Blant temaene var forbedret overvåking, forebygging og kontroll av tuberkulose. Dette møtet ble etterfulgt av seminarmøtet i Wolfheze som ble arrangert i felleskap mellom WHO, den nederlandske tuberkuloseforeningen KNCV og ECDC. Møtet fokuserte på hvordan man kan sette forpliktelsene fra FN-toppmøtet om tuberkulose ut i livet.

Et felles besøk sammen med WHO til Nederland fant sted i juni for å gi råd om omfang og prioritering av screening for latent tuberkuloseinfeksjon hos migranter. Under besøket kunne ekspertene også gi råd om hvordan man kunne ivareta kunnskap og ekspertise om tuberkulose: Hvordan kan helsepersonell opprettholde sin kompetanse når de bare ser et svært lavt antall tilfeller i sitt land?

Venstre: Effektivt mot mange smittsomme sykdommer: Åpne vinduet og luft ut!

presents:

The dangerous doctor who didn't want to go home

"I was contagious, but refused to go home."

Vaksiner virker

Sykdommer som kan forebygges med vaksine (VPD-programmet). Gjennomføringen av effektive nasjonale vaksinasjonsprogrammer i Europa er en folkehelsefaglig suksesshistorie. For å ivareta helsen til europeiske borgere må vaksinasjonsprogrammer videreføres og utvides. ECDC støtter Kommisjonen og medlemsstatene i arbeidet med å håndtere utfordringer i EU i forbindelse med sykdommer som kan forebygges med vaksine og vaksinasjon.

ECDC opprettet et samarbeidsnettverk for å støtte nasjonale tekniske rådgivningsgrupper for immunisering i medlemsstatene. Rådgivningsgruppene er uavhengige komiteer som vurderer vitenskapelig dokumentasjon om vaksiner og immunisering og gir anbefalinger til de nasjonale vaksinasjonsnemndene. Målet er å sikre mer effektiv vurdering av vitenskapelig dokumentasjon i Europa. Nettverket, som ble opprettet i 2018, holdt sitt første møte i 2019 for å bli enig om sitt mandat. En serie webinarer ble også arrangert. En arbeidsgruppe har allerede sett på den vitenskapelige dokumentasjonen bak vaksiner og vaksinasjonsstrategier. Arbeidsgruppen så i første omgang på influensavaksiner i forbindelse med barn og eldre.

Byrået begynte å samle inn materiell til retningslinjer for en sentral EU-vaksinasjonsplan der det ble tatt hensyn til WHOs anbefalinger for rutinemessig immunisering. Ett mål er å forbedre kompatibiliteten mellom nasjonale planer og fremme likt helsevern for alle borgere. Et forslag vil bli ferdigstilt i 2020.

En betaversjon av ECDCs nye europeiske vaksinasjonsinformasjonsportal ble levert til medlemsstatene

for høring og testing i desember. Den offisielle offentlige lanseringen er satt til april 2020. Vaksineportalen inneholder objektiv, åpen og oppdatert informasjon om vaksiner, vaksinasjonsnytte, vaksinasjonssikkerhet og legemiddelovervåkingsprosessen.

ECDC satte også i gang et prosjekt for å forbedre innsamling og administrasjon av data om europeisk vaksinasjonsdekning.

ECDC hjalp dessuten Generaldirektoratet for helse og næringsmiddeltrygghet med å organisere det globale vaksinasjonstoppmøtet som gikk av stabelen 12. september 2019 i Brussel i regi av presidenten for Europakommisjonen, Jean-Claude Juncker, og WHO-generaldirektør Tedros Adhanom Ghebreyesus. ECDC var en del av programkomiteen for toppmøtet, og ECDC-direktør dr. Andrea Ammon deltok i en paneldebatt om vaksineskepsis.

ECDC fortsatte samarbeidet med den felles handlingen for vaksinasjon, samfinansiert av CHAFEA (Det utøvende organ for forbrukere, helse, landbruk og næringsmidler) og 17 EU-medlemsstater. Hovedmålet med den felles handlingen er å øke vaksinasjonsdekningen i EU ved å etablere mekanismer for EU-samarbeid.

Med mer enn 34 000 brukere i 2019 (26 500 i 2018) og over 180 000 sidevisninger (160 000 i 2018) var EUs vaksineplanlegger en av de mest populære funksjonene på ECDCs nettportal i 2019.

Sykdomsovervåking er en global virksomhet: Besøkende fra det afrikanske smittevernbyrået drøfter folkehelse spørsmål i ECDCs kriseoperasjonssenter

Mer data, raskere og for flere sykdommer

Sykdomsovervåking

For første gang klarte ECDC å publisere 75 % av overvåkingsdataene samlet inn om EU-rapporterbare sykdommer og patogener innen tre måneder fra datainnsamlingen ble avsluttet. Dataene publiseres og visualiseres i *overvåkingsatlas*et for infeksjonssykdommer på internett. Dette sikrer at ECDCs overvåkingsdata blir tilgjengelige langt raskere, slik at eksperter og beslutningstakere i EU og medlemsstatene kan bruke dem tidligere. Publikasjon av 75 % av alle data innen tre måneder oppfyller dessuten tilfeldigvis en av ECDCs interne resultatindikatorer.

*Overvåkingsatlas*et dekker 58 sykdommer og helseproblemer samt indikatorer for datakvalitet. I 2019 ble det brukt av over 25 000 brukere med nesten 90 000 sidevisninger. Avhengig av sykdom er datasett tilgjengelige i ukentlig, månedlig eller årlig format.

Epidemiinnsikt

I 2019 påviste ECDC 306 hendelser (2018: 377) som oppfylte kriteriene for en folkehelsetrussel som definert i kriteriene for EUs system for tidlig varsling og reaksjon. Femtiåtte av de påviste truslene førte til overvåking av en ny trussel (2018: 71). Av alle hendelser hadde 192 (62%) sitt opphav i EU (2018: 62 %). Åttién EWRS-meldinger og 153 kommentarer ble lagt ut (2018: 104 EWRS-meldinger, 139 kommentarer). Sju EWRS-meldinger ble klassifisert som «varsler» og 74 som «annen informasjon». 11 førte til at det ble igangsatt en ny trusselvurdering i trusselsporingsverktøyet (TTT).

Beredskap

Kapasitetsbygging og fortsatt beredskaps- og innsatsplanlegging, deriblant identifisering av aktuelle mangler i beredskapskapasiteten, er kritiske elementer i den europeiske responsen på større epidemier og andre alvorlige helsetrusler over landegrensene. Nyere internasjonale trusler viste betydningen av pålitelig vitenskapelig dokumentasjon for alle aspekter av beredskap.

Innen samfunnsberedskap fullførte ECDC et treårig prosjekt for å utforske hvordan samfunn, f.eks. lokalsamfunn eller borgerforeninger, interagerer med institusjoner med ansvar for beredskap og respons under folkehelsekriser.

ECDC bisto også med teknisk støtte til Europakommisjonen ved gjennomføringen av artikkel 4 i beslutning 1082/2013/EU om alvorlige helsetrusler over landegrensene. ECDC deltok i en arbeidsgruppe som reviderte den treårige undersøkelsen om nasjonal beredskap. I mars deltok alle land i seminarer om influensapandemiberedskap for å drøfte oppdateringer i nasjonale pandemiberedskapsplaner.

I oktober organiserte ECDC en simuleringsøvelse i Hellas. Scenariet var basert på overlagt frisetting av patogener. Tjuesju land deltok for å vurdere sin bevissthet rundt biologisk risiko og evaluere beredskapen i forbindelse med hendelser knyttet til biosikkerhet og bioterrorisme.

Byrået fullførte en litteraturgjennomgang av hvordan ekspertmateriale brukes i beslutningsprosessen under respons på krisesituasjoner. Funn ble drøftet på et ekspertmøte, og planer for ytterligere feltarbeid i 2020 er sluttbehandlet.

Øverst: Presentasjon på egenvurderingsverktøyet for beredskap ved helsetrusler (HEPSA)
Nederst: I oktober var ECDC vert for EU-byråenes 34. møte i Den rådgivende komité for IKT

I mai holdt ECDC sitt årlige møte med kontaktpunktene for beredskap og respons. I september ble det holdt et seminar om risikokommunikasjon og krisekoordinasjon i Slovenia. I desember ble det holdt et ekspertmøte om indikatorer for folkehelseberedskap.

Respons

Raske risikovurderinger støtter medlemsstatene og Europakommisjonen i beredskapsarbeidet ved å gi et sammendrag over trusselen, gi en vurdering av risikoen forbundet med trusselen og sammenfatte relevant informasjon om tilgjengelig respons og risikoreduserende tiltak.

I 2019 utarbeidet byrået 24 raske risikovurderinger, hvorav tre var raske utbruddsvurderinger som ble utarbeidet sammen med Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet. Truslene omfattet blant annet karbapenemsistente Enterobacteriaceae, ebola i Kongo, denguefeber, listeriose og zikavirussykdom.

ECDC utga også 10 epidemiologiske oppdateringer som ga oppdatert informasjon om aktuelle utbrudd eller trusler mot folkehelsen. Epidemiologiske oppdateringer inneholder vanligvis saksnumre, tids- og stedsfordeling, alders- og kjønnsfordeling, informasjon om identifiserte eller mulige risikofaktorer og en risikovurdering. I 2019 tok epidemiologiske oppdateringer for seg ebolautbruddet i Kongo, zikavirussykdom og vestnilfeber.

ECDC ferdigstilte sin metodikk (deriblant et sett nye maler) for raske risikovurderinger. Den nye metodikken forenkler prosessen, letter identifisering av eksterne eksperter og sikrer engasjement blant medlemsstatene. Medlemsstatene kan nå bidra til raske risikovurderinger i en tidlig fase gjennom byråets register og styringssystem for vitenskapelig rådgivning (SARMS).

Vitenskapelig rådgivning

Produksjon av uavhengige, evidensbaserte vitenskapelige råd som er metodologisk gode, nyttige og rettidige, er en av ECDCs fremste oppgaver.

I 2019 fortsatte ECDC å arbeide med gjennomføringen av sin vitenskapelige strategi. ECDC utga 219 vitenskapelige publikasjoner, deriblant 58 tekniske rapporter/veiledningsdokumenter (publisert under eget navn) og 89 fagfelleverderte artikler (i vitenskapelige tidsskrifter).

Som et offentlig finansiert byrå sørger ECDC for at mesteparten av byråets vitenskapelige produksjon er fritt tilgjengelig, både på nettstedet og på nettstedene til vitenskapelige tidsskrifter. I 2019 var 82 % av ECDCs publikasjoner i fagfelleverderte journaler åpent tilgjengelige.

ECDCs oppdaterte IRIS 2.0-verktøy for prioritering av vitenskapelige data ble med hell brukt til å vurdere ECDCs strategi 2021–2027. IRIS gir råd om den strategiske kursen for byråets virksomhet og foreslår aktiviteter som kan skaleres opp eller ned.

ECDC utga også en metodologisk veiledning i håndtering av heterogenitet ved sammenstilling av data fra forskjellige overvåkingssystemer.

Mikrobiologi

I 2019 gjennomførte ECDC en vurdering av mikrobiologisk laboratoriekompetanse for overvåking av smittsomme sykdommer nasjonalt og i EU, basert på nyeste tilgjengelige data (2018). EUs system for overvåking av laboratoriekapasitet (EULabCap) er basert på et sett av 60 avtalte indikatorer. Alle EU/EØS-land deltok. EULabCap-indeksen, som uttrykker kapasiteten ved medlemsstatenes laboratorier for folkehelsemikrobiologi, blir stadig bedre. Gjennomsnittlig resultat i EU nådde 7,8/10 i 2018 (rimelig til høyt kapasitetsnivå) og viste en gradvis reduksjon på rundt en tredjedel av kapasitetsforskjellen mellom land sammenlignet med 2013. Alle 30 land nådde middels eller høye kapasitetsnivåer i 2018, og mer enn to tredjedeler av landene har tilstrekkelig laboratoriekompetanse til robust folkehelseberedskap. Alt i alt har EUs laboratoriekapasitet økt med 15 % i snitt de fem siste årene. Det ble påvist suboptimale resultater for overvåking av antimikrobiell resistens i influensavirus og næringsmiddeloverførte bakterielle patogener.

ECDC gjennomførte en undersøkelse blant sine kontaktpunkter for mikrobiologi og overvåking av automatisert rapportering av laboratedata til nasjonale overvåkingsdatabaser. Tretten medlemsstater bruker allerede et delvis eller fullstendig automatisert system for rapportering av sykdommer. Disse funnene vil fungere som utgangspunkt for utviklingen av et digitalt overvåkingssystem for smittsomme sykdommer i EU.

ECDC hjalp Europakommisjonen med å gjennomføre den europeiske forordningen om in vitro-diagnostisk utstyr og bisto Det utøvende organ for forbrukere, helse, landbruk og næringsmidler med å forberede oppfordringer om å styrke EU-referanselaboratoriernes kapasitet med hensyn til antibiotikaresistens.

Laboratoriekompetanse og -kapasitet i EU viser betydelige forskjeller. ECDCs eksterne kvalitetsvurderinger gir konsis tilbakemelding og hjelp for å forbedre kvaliteten på laboratoriets arbeid

ECDC og Europas fellesskap for folkehelse

Opplæring i folkehelse

ECDCs opplæringsprogram forbereder feltepidemiologer (EPIET) og mikrobiologer (EUPHEM) på å kunne gripe inn i grenseoverskridende utbrudd og andre trusler mot folkehelsen. I 2019 ble 37 deltakere uteksaminert fra ECDCs opplæringsprogram og de EPIET-tilknyttede programmene (kohort 2017). Ved årets slutt var 78 deltakere registrert (41 fra kohort 2018 og 37 fra kohort 2019). Programmet, som gjennomføres ved folkehelseinstitutter og laboratorier i EU/EØS-land, har et introduksjonskurs, opplæringsmoduler og feltstudier i og utenfor EU/EØS. Vitenskapelige koordinatorene og ledere besøker opplæringsstedene for å sikre at de har tilstrekkelig kapasitet.

En ekstern evaluering av ECDCs opplæringsprogram ble gjennomført i 2019, og konklusjonen var at programmets mål er relevante for interessentene nasjonalt og i EU. Bidraget til et nettverk av folkehelseeksperter som kan respondere effektivt på trusler over landegrensene på en harmonisert måte, ble regnet som særlig verdifullt. Evalueringen fant også at programmet bidro vesentlig til den økende folkehelsekapasiteten i medlemsstatene. Forløpet i medlemsstatene, som delvis subsidieres av medlemsstatene, ble vurdert som et relevant tillegg til

hovedforløpet i EU og en god måte å redusere ulikhet i kapasitet mellom medlemsstatene på.

Internasjonale relasjoner og landsspesifikk støtte
ECDC opprettholder et stort faglig nettverk.

I 2019 holdt ECDC det første møtet blant sine kontaktpunkter ved internasjonale smittevernbyråer (CDC) for Afrika, Canada, Kina, Karibia, Israel, Thailand og USA. Møtedeltakerne opprettet et nettverk av internasjonale smittevernbyråer og ble enig om årlige møter og kvartalsvise videokonferanser.

ECDC fullførte et toårig prosjekt (2017–2019) for forberedelse av nasjonale myndigheter i statene på vestre Balkan og Tyrkia på deltakelse i ECDCs systemer og nettverk. ECDC-IPA5-prosjektet, som ble gjennomført med økonomisk hjelp fra Generaldirektoratet for naboskapspolitikk og utvidelsesforhandlinger under ordningen for hjelp før tiltredelse, bidro til forsterket nasjonal kapasitet innen overvåking, folkehelsemikrobiologi og beredskap.

I februar arrangerte ECDC og EFSA et regionalt seminar i Beograd i Serbia om det samlede helseperspektivet mot antimikrobiell resistens. Mer enn førti eksperter fra menneske- og dyrehelsesektoren deltok.

Venstre: Deltakerne i ECDCs fellesskapsprogram samles for et gruppebilde

Kommunikasjon om folkehelse

Mange av våre kommunikasjonsaktiviteter er myntet på fellesskapet for folkehelse i Europa – hovedsakelig folkehelseeksperter, forskere og journalister.

ECDC utga 219 vitenskapelige publikasjoner i 2019, deriblant raske risikovurderinger og regelmessige overvåkingsrapporter. Publikasjonenes nyhetsbrev hadde 4217 abonnenter i 2019, 488 flere enn året før. ECDC utgir stadig oftere data, grafer, kart og infografikk som nedlastbare, opphavsrettslig frie ressurser, slik at partnere og interessenter kan gjenbruke ECDC-innhold. Antallet følgere på ECDCs Twitter-konto (@ECDC_EU) vokste med 4738 nye følgere, opp 19 %. ECDC har nå nesten 30 000 følgere på Twitter. Alle

ECDCs kontoer i sosiale medier er verifisert som en pålitelig kilde, noe som styrker byråets troverdighet.

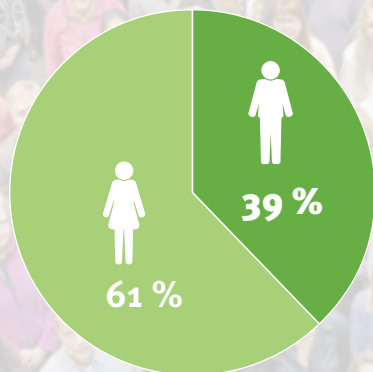
En medieanalyse for 2019 viser at 7973 (10 047 i 2018) medieutklipp som nevner ECDC, ble publisert i EU (både på papir og nett, unntatt sosiale medier), ned 20 %. De mest populære temaene i nyhetene var vaksiner og immunisering, meslinger, antimikrobiell resistens og bruk av antibiotika, sesong- og fugleinfluenza, tuberkulose, STI-er, hiv og hepatitt.

Nederst: Tverrfaglig møte for den nye vaksinasjonsportalen

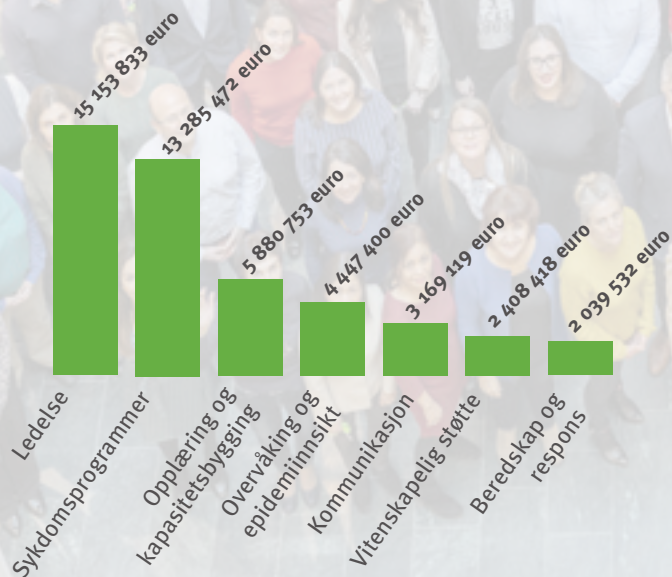

ECDC i tall

Kjønnsbalanse i ECDC

Budsjett for 2019

ECDC-ansatte etter hjemland

Pr. 31. desember 2019 hadde ECDC i alt 268 fast ansatte.

Papir TQ-AX-20-001-NO-C
PDF TQ-AX-20-001-NO-N

**Det europeiske
smittevernbyrået (ECDC)**

Gustav III:s Boulevard 40
169 73 Solna, Sverige

Tlf. +46 (0)8 58 60 10 00
Faks +46 (0)8 58 60 10 01
www.ecdc.europa.eu

Et EU-byrå
www.europa.eu

Abonner på publikasjonene våre
www.ecdc.europa.eu/en/publications

Kontakt oss
publications@ecdc.europa.eu

🐦 Følg oss på Twitter
[@ECDC_EU](https://twitter.com/ECDC_EU)

📘 Lik Facebook-siden vår
www.facebook.com/ECDC.EU

Publications Office

Papir ISBN 978-92-9498-509-5
PDF ISBN 978-92-9498-479-1